

Poznań 25.04.2019

dr hab. Andrzej Wasilewski
Wydział Malarstwa i Nowych Mediów
Akademia Sztuki w Szczecinie

Urszula Kluz-Knoppek urodziła się 9 stycznia 1985 roku w Wiśle. Posiada podwójne wykształcenie: techniczne (Bielska Wyższa Szkoła Biznesu i informatyki) kierunku informatyka i artystyczne (Uniwersytet Artystyczny w Poznaniu, Wydział Komunikacji Multimedialnej). Dyplom magisterski otrzymała w 2013 roku z wynikiem celującym. W tym samym roku podjęła studia doktoranckie najpierw na Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie, a następnie (od 2015 roku) na Uniwersytecie Artystycznym w Poznaniu.

Wszechstronna w swojej pracy zawodowej zatrudniana jako grafik, programista, a także jako współwłaścicielka klubu sportowego WolfTeam, czy redaktorka magazynu Woof Woof Arf Arf.

Bardzo bogaty i interesujący dorobek artystyczny prezentowany na: 8 wystawach indywidualnych, 50 wystawach zbiorowych w Polsce i zagranicą, stypendystka Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego (2015 rok) laureatka nagród i wyróżnień, kuratorka wystaw, autorka publikacji i projektów artystycznych. Realizuje prace w obszarze projektów partycypacyjnych, instalacji/obiektów, wideo, fotografii.

Jak o sobie mówi z *zamiłowaniem zajmuje się szeroko pojętym ruchem traktowanym jako radość z posiadania ciała. Regularnie praktykuje Movement, Jogę oraz Kettlebells¹.*

Dysertacja doktorska powstała pod opieką prof. dr hab. Marcina Berdyszaka pt **„PlayDead.info Śmierć/nieśmiertelność jako pojęcia z pozoru przeciwstawne w kulturze współczesnej”** składa się z:

- części teoretycznej – obszernej, znakomicie zaprojektowanej publikacji, bogato ilustrowanej, wraz cytowaniami i pomocnymi kodami QR. (bibliografia, filmografia, źródła internetowe). Książka podzielona na rozdziały, napisana językiem przystępnym w formie zbioru rozbudowanych esejów.

---

¹ https://adija.pl/about_urszula_kluz_knopek/

² Monika Pasiecznik „Rytuał superformuły. Karlheinz Stockhausen: Licht. Die Sieben Tage der Woche”, Wydawnictwo Krytyki Politycznej, Warszawa 2011

- części praktycznej - algorytm „PlayDead.info” umieszczony w środowisku Internetu w konwencji interaktywnej strony www. Jak pisze autorka w konspekcie pracy doktorskiej porusza zagadnienia: wizerunku śmierci, śmierci wizerunku, śmierci własnej, duchów.

Dzieło Urszuli Kluz-Knoppek działa na czterech płaszczyznach, pośrednio i bezpośrednio odnosząc się do powyższych pojęć, występuje pod czterema różnymi zakładkami - podtytułami:

Draw with Dead – dzięki wykorzystaniu prostego zestawu narzędzi zaczerpniętego z edytorów graficznych dostajemy możliwość stworzenia własnego dzieła, pozornie banalnego ni to rysunku ni to wykresu. Narzędzia zostały odpowiednio nazwane „born in the real world”, „dead in the real world”, „born in the internet”, „dead in the internet”, „Internet Ghosts”;

In effigie – wykorzystanie motywu zdjęcia – np selfie, otrzymujemy możliwość jego zniszczenia, spalenia, dokonania symbolicznej egzekucji wizerunku;

My funeral party – krótko mówiąc zaprojektuj swój własny pogrzeb: otrzymujemy do wyboru odpowiednią scenerię, podkład muzyczny, możliwość wykorzystania własnego zdjęcia, umieszczenia na pogrzebie rozmaitych, znanych postaci, ikon popkultury itp;

Director’s cut – odniesienie do reżyserskiej wersji filmowej: otrzymujemy możliwość stworzenia kolażu filmowego, bazując na 500 scenach śmierci, wyciętych z różnych filmów pozbawionych tym samym kontekstu – sensu wynikającego z narracji opowiadanej historii.

Treść recenzji:

Trzęsienie i kurz wywołane upadkiem bliźniaczych wież 11 września 2001 roku, przenicowało status quo świata Zachodniego. Karlheinz Stockhausen nazwał to wydarzenie największym dziełem sztuki wszechczasów. Geniusz, wizjoner czy hochsztapler, polemizuje Monika Pasiiecznik – autorka „Rytuału superformuły”². Były członek NSDAP, autor dzieła totalnego „Hymnen”, samozwańczy przybysz z gwiazdozbioru Syriusza, kontaktujący się z Lucyferem, przywołał mitologiczną wieżę Babel jako metaforę przedsięwzięcia niemożliwego, skazanego na porażkę. Jakże pomylił się Francis Fukuyama wieszcząc koniec historii. Unoszący się pył sproszkowanego betonu, rakotwórczego azbestu, trującego ołowiu

---

² Monika Pasiiecznik „Rytuał superformuły. Karlheinz Stockhausen: Licht. Die Sieben Tage der Woche”, Wydawnictwo Krytyki Politycznej, Warszawa 2011

i rtęci, nie chce opaść, stając się zasłoną dla majaczącej rzeczywistości postmortem. Publiczność – mieszkańcy Nowego Jorku nie będąc w stanie znieść bezpośredniej konfrontacji z faktem, wybrali transmisję telewizyjną, pomimo iż doskonalszy niż standard HD, 4K, 8K, bo obraz źródłowy, jawił się tuż za oknem.

Autorka wielowątkowego projektu „PlayDead.info” Urszula Kluz-Knopek, na różnych poziomach piętnuje proces wypierania z powszechnej świadomości faktu śmierci - dekompozycji istnienia, transformacji ożywionej substancji biologicznej w humus. Czyż zjawisko zaprzeczania nie osiągnęło swojej kulminacji właśnie 11 września 2001 roku, przed ekranem telewizora?

Akty sprzeciwu, wyrażone jako terror skierowany wobec struktury jakiegokolwiek społeczności, zawsze mają na celu wygenerowanie jak największą ilość zwłok. Dla konsumenta transmitowanych treści, imperatyw polityczny, czy wynikający z innych przesłanek, niekoniecznie jest istotny. Pojęcie przywołane przez Urszulę Kluz Knopek *kanibalizm oka*³ niejako karmi się estetyką detalu. Obscena pornografii „obejrzenia wszystkiego” w zaciszu pozornej prywatności dwóch wymiarów ekranu projekcyjnego, sprzęża się z antypodami natury tłamszonej przez kulturę. Czyż nie ta sama kultura produkuje ramy rytuałów? Czy zawsze tak samo pożółkły rosół na stypie pogrzebowej odnosi się do sino-blado-żółtej skóry denata, pokrytej pudrem kosmetycznym?

Pochłonięci wirami codzienności, zbanalizowani jego wsysającą powtarzalnością, zmechanizowani przez rewolucję przemysłową, tak trafnie ukazaną w filmie Charlie Chaplina „Modern Times” z 1936 roku, pojawiają się raz na jakiś czas na uroczystości rodzinnej – weselu, ślubie, pogrzebie – bez różnicy. Przyczyna sprawcza jest usunięta z naszego pola widzenia, kiedy pochylamy się nad talerzem zupy, konwersując z dawno nie widzianą ciotką. Urszula Kluz-Knopek w ujmujący sposób pragnie się temu przeciwstawić, realizując swój projekt „Latający dom dobrej śmierci”, polegający na (cyt.) *...oswojeniu śmierci na „nowych warunkach”*⁴. W opuszczonym lokalu użytkowym, zlokalizowanym na jednym z częstochowskich, wycofanych podwórek, zaaranżowała miejsce spotkań, zadając pytanie wizytującym osobom o dobrą śmierć. Jedna z odpowiedzi, napisana na skrawku papieru, prawdopodobnie przez młodą osobę, szczególnie zwróciła uwagę autorki, a brzmiała w ten

---

³ Urszula Kluz-Knopek, „PlayDead.info Śmierć/nieśmiertelność jako pojęcia z pozoru przeciwstawne w kulturze współczesnej”, wydawnictwo własne, str. 171

⁴ Ibidem, str. 71

sposób (pisownia oryginalna): *Moja wymarzona śmierć to nagi skok z budynku. Niektórym może się to wydawać dziwne, ale ja maże o doświadczeniu swobody ruchy. Poczucia rze nic mnie nie dotyka i nie trzyma*⁵. Ta deklaracja brzmi jak pragnienie wolności w opozycji do ciała jako ograniczenia, Newtonowskiej siły ciężenia jako balastu, ubrania jako kaftana bezpieczeństwa nałożonego przez kulturę.

Swoją drogą, czy tylko śmierć jest w stanie przerwać terror paradygmatu wiecznej młodości?

Lęk przed śmiercią towarzyszył człowiekowi od początku jego istnienia. Prawdopodobnie. Jednak kultury pierwotne nie oddzielały faktu umierania od zabiegów codzienności, o czym pisze brytyjski antropolog James George Frazer w ikonicznej „Złotej gałęzi”⁶. Trywialnością jest konotacja faktu, iż lęk przed nieznanym jest często źródłem pragnienia wiary, a w konsekwencji religii jako zbioru kodeksów, gestów rytuałów i kontroli.

Drżąc ze strachu przed obumieraniem, chorobą, nieatrakcyjnym wyglądem (co może wywołać przykre konsekwencje na poziomie społecznym) sytuujemy się w opozycji wobec faktu wpisanego w komórki macierzyste, traktując psychologiczny mechanizm wyparcia jako obowiązujące narzędzie istnienia.

Powojenny egzystencjalizm, zakwitły na żyznej glebie wyplutej przez fabryki śmierci, bezpardonowo rozprawił się z jakimkolwiek sensem wiary. Albert Camus w „Obcym” czy Jean-Paul Sartre w „Mdłościach” jednoznacznie i wprost krzyczą o bezsensie istnienia.

Jednak te czasy jawią się niemalże sielankowo z perspektywy krajobrazu, w jakim porusza się książkę sieci Bruno Latour.

Przeniesienie części podmiotowości do technologicznej, cyfrowej, zero-jedynkowej sieci informacji wiąże się z bardzo konkretnymi konsekwencjami – „rozmycia” i „rozciągnięcia” osobowości. Urszula Kluz-Knopek opisuje szereg zjawisk występujących w Internecie takich jak tworzenia awatarów będących nierzadko wymarzoną alter-ego, alternatywnych rzeczywistości, paradoksu przeniesienia czasu do sieci, kwestii prywatności, wiecznej obecności, czy występowania w roli demiurga – zabawę w boga. Podstawą XIX wiecznego nihilizmu było zamordowanie boga - w rezultacie stanie się nim. Budować albo niszczyć, chociaż jak pisze Emil Cioran *Unicestwienie daje poczucie potęgi i łechce w nas coś*

---

⁵ Urszula Kluz-Knopek, „PlayDead.info Śmierć/nieśmiertelność jako pojęcia z pozoru przeciwstawne w kulturze współczesnej”, wydawnictwo własne, str. 91

⁶ James George Frazer „Złota Gałąź”, PIW Warszawa 1978 str. 69

mrocznego, pierwotnego. To nie budując, a miażdżąc na proch odgadujemy tajemne rozkosze boga. Stąd urok destrukcji i stąd iluzje, jakie ona rozbudza w zapaleńcach ze wszystkich epok⁷.

Interpretując transfer tożsamości, jako przejście na drugą stronę lustra iluzji, w kontekście dzieł kultury popularnej jak filmy „łowca androidów”, „Terminator” czy „Matrix” warto też wspomnieć o japońskiej mandze Shirow Masamune’a „Ghost in the shell”. Główna bohaterka – bojowy cyborg stworzony w laboratorium przez koncern zbrojeniowy, będąc osobą AI pragnie odnaleźć swojego ducha, a być może – duszę. Natomiast my – raczkujący jeszcze twórcy technologicznych fantazmatów, tracimy części swojej duszy oddając jej kawałek po kawałku, post po poście, „lajk” po „lajku”, właścicielom rozmaitych portali społecznościowych – zaawansowanym iluzjom.

Niemożliwa jest śmierć w sieci, pisze Kluz-Knopek, nasze odciski palców zostaną tam na zawsze, o ile oczywiście nie nastąpi energetyczna hekatomba i bloki elektryczne pochłaniając kolejne zasoby surowców kurczącego się „niebieskiego bąbla życia” – ziemi, nie zostaną wyczerpane, z wszelakimi tego konsekwencjami.

Jednak ciesząc się jeszcze obecnością prądu w sieci elektrycznej, można uruchomić algorytm „PlayDead.info” i podzielić ze znajomymi rezultatem jego działania, ale co jest bardzo istotne, dopiero po nadaniu tytułu – czyli nazwaniu, zdefiniowaniu popełnionego przez nas czynu – aktu sprawczego będącego inklinacją: wizerunku śmierci, śmierci wizerunku, śmierci własnej, duchów (pośmiertnych?). Pozorowana gra zdaje się kryć pod kodem algorytmu potrzebę oswojenia i nazwania emocji, uporządkowania natręctwa myśli.

łzy gubią się w deszczu. Deszcz spływa do oceanu. Ocean nocą zlewa się z niebem, gdy horyzont w ciemności zanika. I tak łzy stają się gwiazdami, na które patrzą jakieś inne oczy z innej perspektywy. Czyż zatem zanikanie w kopiach tworzącej się Osobliwości nie jest tożsame z traktowaniem własnego, rozkładającego się ciała niczym fabryki życia, a samej śmierci jako przeistoczenie w inne formy? Myślę, że tak, jeśli tylko uda się nieco zrównoważyć swoje ego, dając sobie prawo do przemijania, do bycia zapomnianym, do bycia nieważnym⁸.

Do bycia nawozem – początkiem czegoś nowego.

---

⁷ Emil Cioran „O niedogodności narodzin”, Oficyna Literacka, Kraków 1996 str. 98

⁸ Urszula Kluz-Knopek, „PlayDead.info Śmierć/nieśmiertelność jako pojęcia z pozoru przeciwstawne w kulturze współczesnej”, wydawnictwo własne, str. 284

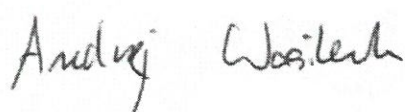
W filmie „Międzynarodowe centrum szczęśliwych ludzi” z roku 1998, w reżyserii Johana Söderberga i Erika Pausera, w scenie końcowej buddyjski mnich śmiejąc się mówi *umrzeć jest bardzo łatwo, wystarczy nieskomplikowana sekwencja oddechów*. Prostota tego stwierdzenia działa kojąco, chociaż kiedy wzrok przeniesiemy z własnego „ja” i doświadczymy śmierci bliskiej osoby, nieodwołalnie i bez apelacji umiera w nas dziecko.

Konkluzja:

Dysertacja doktorska „**PlayDead.info Śmierć/nieśmiertelność jako pojęcia z pozoru przeciwstawne w kulturze współczesnej**” jest pogłębioną filozoficzno-socjologiczno-antropologiczno-artystyczną refleksją poświęconą szeregu zjawisk dotyczących pojęcia śmierci w ponowoczesności. Obszary funkcjonowania projektu są wobec siebie komplementarne. Konwencje popularnonaukowej publikacji i internetowej para-gry przewrotnie się dopowiadają. Rozważania, do których zaprasza nas autorka, reinterpreterują średniowieczny motyw *danse macabre* – bez lęku zatańczmy ze śmiercią.

Moją recenzją pragnę wyrazić całkowite poparcie i rekomendować Panią Urszulę Kluz-Knoppek do uzyskania tytułu doktora sztuki w zakresie sztuk plastycznych, w dyscyplinie sztuki piękne.

Andrzej Wasilewski

Bibliografia:

Jean-Paul Sartre „Mdłości”, PIW Warszawa 1974

James George Frazer „Złota gałąź”, PIW Warszawa 1978

Albert Camus „Obcy”, „Upadek”, Wydawnictwo Krąg, Warszawa 1991

Emil Cioran „O niedogodności narodzin”, Oficyna literacka, Kraków 1996

Monika Pasiecznik „Rytuał superformuły. Karlheinz Stockhausen: Licht. Die Sieben Tage der Woche”, Wydawnictwo Krytyki Politycznej, Warszawa 2011

Graham Harman „KSIĄŻĘ SIECI Bruno Latour i metafizyka”, Biblioteka Kwartalnika Kronos, Warszawa 2016